

Politiken 3. august 2016

Er 2016 et revolutionsår, hvor folket tager magten?

Af Clement Behrendt Kjersgaard

Ja og nej. Ja, der er en bred protestbølge. Men den er ikke ny – det er bare lykkedes magthaverne at ignorere den. Le Pen fik 14 pct. af stemmerne ved præsidentvalget i 1988. EU's forfatning blev nedstemt af de franske og hollandske vælgere i 2005. Tea Party-bevægelsen fik Sarah Palin som vicepræsidentkandidat i 2008. At eliten ikke har hørt efter, er i sig selv et tegn på situationens alvor.

Nej, magten ender ikke hos folket. Er Trump 'folket'? Er Jeremy Corbyn? Marine Le Pen? 'Folket' står ikke samlet, 'eliten' står ikke samlet – og de problemer, der giver de protesterende politikere medvind, bliver ikke løst, fordi de vinder.

Meget af det, vi ser i 2016, er et resultat af systemernes svaghed snarere end rebellernes styrke. Tag Trump. Hvordan kan en kandidat uden nogen erfaring være endt over for en kandidat med så meget? Af netop den årsag! Clinton er indbegrebet af politics – og de amerikanske vælgere har de sidste 40 år brugt præsidentvalgene til at finde den outsider, der mest overbevisende lovede et opgør med dét. Fire guvernører uden erfaring fra landspolitik – Carter (1976), Reagan (1980), Clinton (1992), Bush (2000) – og en senator med få års erfaring: Obama (2008). Siden Nixon i 1968 er kun én person fra toppen af Washington-systemet blevet valgt (Bush i 1988). I 1994 lod vælgerne Newt Gingrichs tropper erobre Kongressen i et vellykket frontalangreb på Clinton. 10 år senere sendte de Tea Party-bevægelsen. Folket har befundet sig i en konstant protest. Systemet har lært at overhøre dem.

For Demokraterne er det en kamp mellem kendsgerninger (os) og modstand-mod-kendsgerninger (dem); ægte fællesskab (os) og hadefuldhed (dem); resultater (os) og tom snak (dem). Svagheden ved den analyse? At Hillary rent faktisk har været en del af det system, hun selv skal forestille at ville reformere. Sammen med alle de demokratiske autoritetsfigurer, der bakker hende op – OG alle de republikanere, der lægger afstand til Trump. Systemet, det er hende. Det sagde Sanders. Det siger Trump. Hillary kan vælge mellem forskellige roller, men ikke outsidersens.

Trump's værste fjende er ikke Clinton, men ham selv. Lider han nederlag, vil eliten straks afskrive ham som en absurditet. Det vil være fatalt, men forståeligt – om så Jack Nicholsons ikoniske udgave af Batman-skurken 'Jokeren' stillede op, havde han ikke været vildere end Trump! Alligevel – eller præcis derfor – tog det både mediernes og hans modstandere et år at begynde at udfordre ham. De skulle lære, hvilken verden de selv har skabt. Trump har nemlig ret, når han insisterer på at 'the establishment' spiller med et sæt underforståede regler for form og indhold. Hans egen politiske karriere er forløbet i realtid, over 14 måneder, i fuld offentlighed.

I et samfund, hvor hukommelsen er så kort, er dette i sig selv et udtryk for autenticitet – at alle har kunnet følge med, i en kampagne, der aldrig har haft et højere abstraktionsniveau end de 140 tegn på Twitter. Trump er så meget et produkt af de sociale medier som Kanye West: ved at gøre sin offentlige person til platform for en følelsesdrevet stream of consciousness og tilsyneladende dele enhver tanke, der måtte falde ham ind.

Alle – også Trumps vælgere – forstår, at det er alle andre mod ham alene. For at klare sig godt har han ikke behøvet at 'vinde' – ikke mestre fakta og løsninger bedre end sine modstandere, blot udstille deres fejl, forsømmelser, selvmodsigelser og tabuer. Han styrer direkte til de kontroversielle spørgsmål, der udfordrer enhver politisk korrekthed. Dermed bliver han svær at fange for den, der ikke tør følge efter. Med sine tabubrud har han igen og igen udstillet sine modstanderes – og selve diskussionens – underforståede begrænsninger, hvad der for hans tilhængere er blevet en konstant demonstration af hans relevans.

Og emnerne er komplekse – så komplekse, at hans modstandere selv er (eller bliver) usikre. Usikre hvad angår fakta, usikre på deres egne holdninger, usikre hvad angår folkestemningen. Trump afslører en grundlæggende tvivl om, hvorvidt det han siger, nu også er så åbenlyst afsindigt, som hans modstandere påstår. Og han bidrager selv til tvivlen ved løbende at moderere sine tidligere ytringer – præcis som enhver anden politiker.

»Vi vil lukke grænsen for muslimer«. Ytringen bliver stående i månedsvis. Hvorefter han pludselig, uden at være presset, erklærer, at ordet 'muslimer' fremkaldte så stærke reaktioner, at det i stedet nu er nationer, han vil udelukke borgere fra. Er dette nye forslag nødvendigvis mindre kontroversielt? Ingen når at spørge.

Hvorfor kan det lade sig gøre? Fordi den politiske debat – ikke kun i USA – i årtier har været fragmenteret – og i lange stræk ukvalificeret, uvedkommende og floskelfyldt. Hvem har skylden? Alle! Det er forkert, og det er for let, når nogle vil placere ansvaret hos Fox News. Partierne bærer et stort ansvar. På det demokratiske konvent var de bedste talere uforligneligt nærværende – de adresserede præcis de punkter, hvor de ved, at tilhørerne er reelt i tvivl (Bill Clinton forklarede, hvorfor han valgte Hillary – og hvorfor hun ikke er gået fra ham!). Det sker sjældent. For det meste består partiernes kommunikation ikke af politisk argumentation men af pr. Karakteriseret af en pinagtig mangel på indhold, som de bedste talere altid uforvarende udstiller. Sådan er 'politik', som det produceres ikke alene af partierne men også af organisationer, lobbyister, medier m.fl. i moderne vestlige demokratier. Det er denne åbenlyse mangel på kvalitet, som har efterladt et gabende tomrum.

I Storbritannien og USA har oprøret vokset sig større på grund af to-partisystemet. Dels fordi det er svært for små og mellemstore protestbevægelser at slå igennem – modsat f.eks. Skandinavien.

Dels fordi to-partisystemerne er bygget på en fordelingspolitisk akse – højre vs. venstre – der simpelthen ikke er relevant i forhold til en række af tidens dilemmaer: udlændinge, krig og fred, internationalt samarbejde. Centrumvenstre, både i USA og Europa, har de sidste 15 år kæmpet for at formulere klare holdninger til disse emner – men som de nye højrefløjspartier i Europa og Tea Party/Trump har afsløret, står de borgerlige heller ikke samlet. Hverken til venstre eller til højre har man nogen fungerende ideologisk manual.

De sidste par årtier har partiernes magtapparater overlevet – men afstanden mellem deres dogmer og virkeligheden er blevet så stor, at tomrummet inviterer til erobring. Ledelserne er nu passive tilskuere til holdningsskred og vælgervandringer i historisk omfang.

Og udviklingen er så modsætningsfyldt, at enhver lejr kan trøste sig med de begivenheder, der giver fornemmelsen af at man selv har tiden med sig. Man betragter sine modstanderes problemer med skadefryd. Men man lægger kun en strategi for det næste døgn. For man vil helst gamble på sin

modstanders næste fejltrin og selv fastholde det størst mulige manøvrerum.

Præcis som Trump. Over de sidste årtier har politikerne lært sig at parere. Udskudt detaljerne. Undveget dilemmaerne. Ud vandet løfterne. Udvalgt deres publikum. Det har virket for dem. Det har virket for ham.